

Oblawa (1974)

muzyka i słowa: Jacek Kaczmarski

Piosenka Jacka Kaczmarskiego¹ z 1974 roku, będąca wolnym tłumaczeniem utworu Włodzimierza Wysockiego² „Ochota na wołkow”.

Nota historyczna

Włodzimierz Wysocki (1979). Fot. Igor Palmin. Źródło: Wikipedia

Włodzimierz (Władimir) Wysocki (1938-1980) był rosyjskim aktorem, poetą i pieśniarzem. Szybko zyskał sławę swoimi kreacjami teatralnymi i filmowymi. Największą popularność przyniosło mu jednak śpiewanie własnych wierszy, do czego zainspirowała go twórczość innego rosyjskiego barda Bułata Okudźawy³. Podejmował tematy związane z problemami różnych grup społecznych, dzięki czemu jego wiersze i piosenki szeroko rozchodziły się nawet w ściśle kontrolowanym społeczeństwie Związku Radzieckiego. Dla Rosjan Wysocki stał się uosobieniem romantycznego barda, który z pasją, charakterystycznie zachrypniętym głosem, śpiewał o tym czym realnie było ich życie. Znano go też i ceniono w krajach „obozu socjalistycznego” – zwłaszcza w Polsce. Jako jeden z niewielu rosyjskich aktorów i piosenkarzy mógł występować na Zachodzie (Francja 1974). Pośrednim owocem jego międzynarodowej popularności było też trzecie małżeństwo z francuską aktorką Mariną Vlady⁴. Legendę Wysockiego jako romantycznego barda utrwaliła przedwczesna śmierć w 1980 roku. Balladę „Ochota na wołkow” Wysocki napisał przede wszystkim jako metaforę, pokazującą przez opis polowania na wilki opresyjność komunistycznego systemu. Można też uznać ją za ogólne rozważanie z jednej strony o ludzkim pragnieniu wolności, z drugiej o strachu przed podjęciem czynnej walki i wyrwaniu się poza granice narzucone przez system. Jacek Kaczmarski stworzył własną wersję tekstu, bardziej dostosowaną do polskich realiów. Praktycznie od razu zyskała ona wielką popularność. W 1980 roku razem z „Murami” stała się hymnem „Solidarności” – największego ruchu społecznego sprzeciwu w krajach „obozu komunistycznego”. Zrozumienie tego fenomenu jest możliwe tylko przez codzienność panującego w Polsce „realnego socjalizmu”.

Kaczmarek napisał swój tekst w 1974 roku. Były to pierwsze lata rządów Edwarda Gierka⁵. Jeszcze tlił się optymizm oficjalnej propagandy, ale coraz więcej Polaków rozumiało, w jakim kierunku zmierza sytuacja w kraju. Socjalizm w Gierkowskim wydaniu nie był tym samym, czym był za Gomółki. Wciąż był to ustrój systemowo represjonujący praktycznie wszystkich obywateli. Przede wszystkim nie było wolności zrzeszania się i działalności politycznej. Parlament był instytucją czysto fasadową. Panował w nim bezwzględny dyktat Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Iluzję wolnej gry uzupełniały podporządkowane jej stronnictwa (partia mogła być tylko jedna) – Stronnictwo Demokratyczne⁶ i Zjednoczone Stronnictwo Ludowe⁷.

Zdjęcie Edwarda Gierka i Ericha Honeckera. Fot. Morgenstern, Klaus (Herstellung). Deutsche Fotothek. Źródło: Europeana

Przysłowiowym „kwiatkiem do kożucha” i ściśle koncesjonowaną opozycją byli posłowie z 4 katolickich związków i stowarzyszeń. Grupy niezależne nie miały żadnych szans na wystawianie swoich kandydatów. Różnym ograniczeniom i odgórną kontrolą podlegała samorządność. Nie istniały wolne, niezależne i obiektywne media. Nie było wolnego słowa. Wszystko podlegało ścisłej cenzurze⁸. Wprawdzie w latach 70tych dopuszczała już ona tematy wcześniej zakazane – np. historyczne – niemniej zakres kontroli wciąż był bardzo szeroki. Wykluczona była jakakolwiek publiczna krytyka władz i negacja porządku

Walki uliczne w Radomiu (zdjęcia z ulic 1 Maja, Żeromskiego i przed gmachem KW PZPR). Radom, czerwiec 1976. Źródło: IPN

pojałtańskiego. Nie istniała wolność działalności gospodarczej. W strategicznych sektorach przemysłu w ogóle nie było prywatnego, polskiego kapitału. Znacjonalizowana była też większość handlu⁹. Inicjatywę prywatną dopuszczano tylko w rolnictwie, rzemiośle i na najniższych poziomach handlu detalicznego. Nie było wolności badań i debaty naukowej. Dotyczyło to zwłaszcza nauk humanistycznych, a w szczególności historii.

Wiele tematów było wyłączonych z oficjalnego nauczania lub narzucano w nich komunistyczną narrację. PZPR w latach 70tych odstąpiła już od wcześniejsze polityki represji wobec Kościoła Katolickiego, ale wciąż traktowali go jako potencjalnego wroga. Nie było

wolności podróżowania za granicę. Wydawanie paszportów podlegało ścisłej kontroli. Dla większości Polaków wyjazd poza kraje RWPG był praktycznie niemożliwy. Wszelkie próby negacji systemu i prowadzenia prawdziwej działalności opozycyjnej były brutalnie łamane. Po siłowym spacyfikowaniu buntu w Radomiu (1976)¹⁰ nikt już nie miał wątpliwości w jakim kierunku idzie polityka grupy rządzącej Polską. W takich realiach tekst Kaczmarskiego idealnie zgrał się z emocjami jego słuchaczy. Piosenka w nielegalnych nagraniach szybko rozchodziła się po kraju i kiedy wybuchła pierwsza „Solidarność” natychmiast stała się jednym z jej hymnów. „Obława” do roku 1990 doczekała się trzech następnych części, ale nie zyskały one już takiej popularności jak pierwsza.

Analiza tekstu

Tekst Kaczmarskiego ma cztery zwrotki i refren. W bardzo ogólnym zarysie jest powtórzeniem ballady Wysockiego. W oryginale narratorem jest wilk uciekający przed już trwającą obławą. Kaczmarski przeniósł początek akcji do wilczego gniazda, które w pierwszej zwrotce atakują gończe psy. Dla Polaków była to oczywista metafora milicyjnej obławy. Obraz ten można interpretować też jako odwołanie się do bardzo silnej w polskiej kulturze legendy partyzantów – powstańców kryjących się w lesie przed wrogiem. Refren „Obława!” kreuje przestrzeń akcji – zimowy las – i pokazuje nam krwawą walkę młodych wilków z psami obławy. Druga zwrotka to „reportaż z pola bitwy”. Wilka – narrator zwycięsko ściera się z gończym psem i ucieka pościgowi. Dalej mamy śmierć dwóch małych, ślepych jeszcze wilczków, rozszarpanych przez psy obławy. Jest to odwołanie się wprost do najgłębszych emocji słuchaczy, dla których zabicie bezbronного dziecka jest najgorszą zbrodnią. Zwrotkę kończy heroiczna walka starego wilka z trzema psami. Jest to odwołanie się do zasady wilczego stada. W razie zagrożenia przez silniejszego wroga do walki za sforę stają właśnie stare wilki. Reszta ucieka. Wysocki w swoim tekście powtarza motyw „flandr” – czerwonych chorągiewek którymi myśliwi otaczają rejon polowania. Wilki instynktownie boją się ich i nie potrafią wyrwać się poza tą linię. Można to uznać za poetycką metaforę zniewolenia ludzi przez system komunistyczny. Dla Polaków byłby to obraz nieczytelny. Po pierwsze w tamtym czasie już od dawna nie było u nas masowych polowań na wilki. Po drugie zniewolenie społeczeństwa przez komunizm nie wryło się aż tak głęboko jak w Rosji. Wręcz przeciwnie – w Polsce wciąż silna była tradycja walki do końca bez względu na systemowe ograniczenia i szanse. Dlatego w tekście Kaczmarskiego nie ma linii czerwonych chorągiewek. Trzecia zwrotka to opowieść wilka, które przerwał się przez linię psów, ale wyszedł wprost na myśliwego. Mimo ciężkiej rany dalej ucieka. Ostatnia zwrotka zdecydowanie różni się w rosyjskiej i polskiej wersji. W oryginalnym tekście Wysockiego wilkowi nie udaje się przerwać przez obławę. Kaczmarski całkowicie zmienił to

zakończenie. Wilk – narrator opowiada o tym, jak przeżył i wzywa „braci” do walki z obławą, która na „całym wielkim świecie” wciąż zabija młode wilki.

Opracował: Piotr Pacak

¹ Jacek Marcin Kaczmarski (ur. 22 marca 1957 w Warszawie, zm. 10 kwietnia 2004 w Gdańsku) – polski poeta, prozaik, kompozytor i piosenkarz, twórca tekstów piosenek. Znany głównie dzięki piosenkom o tematyce historycznej (Rejtan, czyli raport ambasadora; Sen Katarzyny II, Lekcja historii klasycznej, Jałta, Ballada wrześniowa) i społeczno-politycznej (Mury, Nasza klasa, Obława). Postać powszechnie kojarzona z etosem pierwszej „Solidarności” oraz stanem wojennym – okresem, kiedy jego liryka, rozpowszechniana w nieoficjalnych wydawnictwach, identyfikowana była jako głos antykomunistycznej opozycji. [Strona na Wikipedii](#)

² Władimir Siemionowicz Wysocki (ros. Владимир Семёнович Высоцкий; ur. 25 stycznia 1938 w Moskwie, zm. 25 lipca 1980 tamże) – rosyjski pieśniarz, bard, poeta i aktor. Śpiewał niskim, ochrypłym barytonem, przy akompaniamencie gitary, później również z orkiestrą. Jako aktor zyskał sławę swoimi kreacjami w Teatrze na Tagance oraz kilkoma rolami filmowymi m.in. w serialu kryminalnym pt. Gdzie jest czarny kot. [Strona na Wikipedii](#), [Strona na Filmweb](#)

³ Bułat Szalwowicz Okudźawa (ros. Булат Шалвович Окуджава, груз. ბულატ ოკუჯავა; ur. 9 maja 1924 w Moskwie, zm. 12 czerwca 1997 w Paryżu) – rosyjski bard, poeta, prozaik, kompozytor ballad, pieśni lirycznych i satyrycznych, dramaturg. [Strona na Wikipedii](#)

⁴ Marina Vlady, właśc. Marina de Poliakoff-Baïdaroff (ur. 10 maja 1938 w Clichy) – francuska aktorka pochodzenia rosyjskiego. Jej przodkowie byli Rosjanami. Urodziła się i wychowała się we Francji. Pochodzi z rodziny o tradycjach aktorskich. Popularność zdobyły również jej siostry Odile, Helene i Olga. Jako dziewięcioletnie dziecko zaczęła tańczyć na scenie. Na ekranie zadebiutowała w wieku 11 lat we włoskim filmie Burza letnia (1949) obok swojej starszej siostry Odile Versois. W 1963 na MFF w Cannes zdobyła nagrodę aktorską za rolę w filmie L’ape regina Marco Ferreriego. Jej sukcesem artystycznym była też współpraca z Jean-Lukiem Godardem przy filmie Dwie lub trzy rzeczy, które wiem o niej (1969). W 1967, w czasie jednej z wizyt w ZSRR, poznała w Teatrze na Tagance rosyjskiego barda Włodzimierza Wysockiego. 1 grudnia 1970 została jego trzecią żoną. [Strona na Wikipedii](#)

⁵ Edward Gierek (ur. 6 stycznia 1913 w Porąbce, zm. 29 lipca 2001 w Cieszynie) – polski robotnik, polityk, od 1946 członek Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (usunięty w 1981), w latach

1970–1980 I sekretarz Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, w latach 1971–1981 członek prezydium Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu, w latach 1976–1980 członek Rady Państwa, poseł na Sejm I, II, III, IV, V, VI, VII i VIII kadencji (1952–1980). Tzw. dekada gierkowska, czyli okres sprawowania przez Edwarda Gierka władzy w latach 1970–1980, charakteryzowała się w pierwszej połowie dynamicznym rozwojem gospodarczym Polski, aby w drugiej połowie zakończyć się wieloaspektowym kryzysem gospodarczym, który w efekcie doprowadził do kresu jego rządów, a w perspektywie kolejnej dekady do upadku systemu socjalistycznego w Polsce. [Strona na Wikipedii](#), [Gierek – film na „Ciekawe historie”](#)

⁶ Stronnictwo Demokratyczne (SD) – polska centrowa partia polityczna, założona 15 kwietnia 1939. W okresie II wojny światowej działała w ramach Polskiego Państwa Podziemnego. Po II wojnie światowej SD było partią satelicką komunistycznej Polskiej Partii Robotniczej, a następnie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Posiadało kilkudziesięciu przedstawicieli w każdej kadencji Sejmu PRL. W III RP jest to niewielkie ugrupowanie startujące z list różnych komitetów wyborczych, posiadające w różnych kadencjach pojedynczych przedstawicieli w Sejmie RP. [Strona na Wikipedii](#)

⁷ Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (ZSL) – partia polityczna w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, powstała 27 listopada 1949 z przymusowego połączenia prokomunistycznego „lubelskiego” Stronnictwa Ludowego z resztkami rozbitego przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (podporządkowanego Polskiej Partii Robotniczej) „mikołajczykowskiego” Polskiego Stronnictwa Ludowego. Partia satelicka wobec Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w formule „transmisji partii do mas”. Po 40 latach działalności przekształcona decyzją swych władz w Polskie Stronnictwo Ludowe „Odrodzenie”. [Strona na Wikipedii](#)

⁸ Cenzura w PRL – [film Tomasza Strzyrzewskiego](#)

⁹ „Co rzucili” – [film IPNTv](#)

¹⁰ „Miasto z wyrokiem” – [film o radomskim buncie z 1976](#); Polski Czerwiec 1976 - [artykuł z FPG](#)